

Josip Lučić

Filozofski fakultet u Zagrebu,
Zavod za hrvatsku povijest,
Zagreb Krčka 1.

PRINOS BERNARDA STULLIJA IZUČAVANJU DUBROVAČKE POVIJESTI

UDK 949.71 DUBROVNIK : 92 STULLI

Pregledni članak

Stulli je bio Dubrovčanin te se na osobit način i odnosio prema rodnom mjestu. U svom opusu ima tri skupine radova o dubrovačkoj povijesti: iz arhivistike, iz dubrovačkog zakonodavstva sa pravno-povijesnim raspravama te iz općenite povijesne problematike. Konačni rezultat njegova truda i istraživanja obrada je dubrovačke Republike u enciklopediji Jugoslavije te povijesna sinteza koja je u štampi.

Kao Dubrovčanin, mladi pravnik i intelektualac zaposlio se u Državnom (danas: Historijskom) arhivu u Dubrovniku. U tom životnom razdoblju od 1941. do 1947. temeljito se upoznao s povijesno-pravnom argumentacijom dubrovačke povijesti i njenim arhivskim fondovima. Stalno je sobom nosio preokupaciju njezinom prošlosti, premda ga je život vodio u nove i šire probleme nego što su oni ograničeni i okruženi rodnim krajem. Unatoč službenim obavezama i visokim društvenim funkcijama, našao je vremena i za znanstveno-istraživački i stručni rad koji mu osigurava jedno od najviših mjesta u poslijeratnoj hrvatskoj i jugoslavenskoj historiografiji i arhivistici. Vrijedno je upoznati i upozoriti na onaj isječak života i rada koji je posvetio dubrovačkim temama.

Tri su skupine radova takove vrste:

Iz arhivistike je opširna rasprava: »Dva pokušaja inventarizacije Dubrovačkog arhiva početkom 19. stoljeća«. *Arhivski vjesnik* XI—XII, 1968—1969, 203—260. Prvi inventar učinio je Josip Kersa 1812. za potrebe novoformiranih organa koje su ustanovile francuske vlasti i da se razgraniči novo francusko zakonodavstvo od starog dubrovačkog. Drugi inventar iz 1817. izradio je Luka Čurlica na zahtjev austrijske vla-

de da se formira centralni arhiv u Beču. Tamo je prenijeta sva važnija državno-pravna građa bivše dubrovačke Republike, prema izboru bečkih vlasti. Stulli žalosno konstatira: »Započeto je tako razbijanje ovog prevažnog dijela hrvatskog arhivskog blaga što ga pretstavlja dubrovački arhiv. Taj proces je zatim nastavljen i potrajao je duge decenije što su iza toga slijedili« (225).

Druga skupina su studije u kojima raščlanjuje i valorizira pojedine teme dubrovačkog zakonodavstva. Istaknimo sintezu: »Pregled državnopravne historije Dubrovačke Republike«. (Povodom 47. Konferencije International Law Association u augustu 1956. godine u Dubrovniku.) *Dubrovnik* II, 1956, br. 2—3, 1—12. Prati faze kodifikacije prava od XIII. st. dalje. Konstatira da su 4 izvora dubrovačkog prava: 1) Statuta et ordines; 2) Pacta ili ugovori između stranaka; 3) Consuetudo civitatis ili običajno pravo; i 4) Judikatura. Zaključuje da »i pravna historija starog Dubrovnika odražava ... vlastiti stvaralački udio« (12).

Slijede povijesno-pravne rasprave iz ove skupine, ali omeđene određenom tematikom i razdobljem.

»Iz historije pomorskog sudstva u starom Dubrovniku«. *Dubrovačko pomorstvo*. U spomen sto godina Nautičke škole u Dubrovniku 1852—1952. *Dubrovnik* 1952, 333—350. Iznosi koje su okolnosti utjecale da vlada donese 1535. »Ordo marinaritiae« (Pomorski zakon) »koji spada među najvažnije pomorske zakone Dubrovačke Republike u XVI. stoljeću« (340). Istodobno biraju se Petorica državnih funkcionera za poslove pomorstva, čiji organ je evoluirao u Pomorski sud.

»Ordines artis nauticae secundum consuetudinem civitatis Ragusii« — jedna zbirka pomorskog zakonodavstva Dubrovačke Republike iz 1557. *Anali JAZU* I, 1952, 85—131. Zbirka je posebice zanimljiva, kako podvlači autor, »kao jedini dosad poznati zakonski priručnik dubrovačkih konzula u 16. stoljeću ... u njemu je uočljiva sveukupna specifičnost dubrovačkog pomorskog zakonodavstva nasuprot takovom zakonodavstvu talijanskih gradova i država s druge obale Jadrana« (128).

»Zbirka dubrovačkih propisa za otok Mljet iz godine 1791«. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* 45, Zagreb 1971, 663—677. Tiču se gospodarstva, posebice stočarstva, zatim šumarstva, melioracija, upravnih mjera glede sigurnosti trgovine, plovidbe i sl. Zaključuje da je ova »zbirka jedan od važnih izvora za proučavanje narodnog života na otoku Mljetu u 18. stoljeću« (667).

»O »Knjizi Statuta grada Dubrovnika« iz god. 1272.« (Uz 700-godišnjicu dubrovačke statutarne kodifikacije.) *Arhivski vjesnik* XV, 1 1972, 7—15. Uklopio je njegovo kodificiranje u opće jadranske i mediteranske prilike XII. i XIII. stoljeća. Pojavio se Statut, podvlači Stulli, kao: »najvažnija mjera u pravcu stabilizacije i unapređenja pravnog sistema i mehanizma komunalnog uređenja« (11).

»Dubrovačke odredbe o Konavlima (I)«. *Konavoski zbornik I*, Dubrovnik 1982, 29—43. Naglašava dubrovačku tradiciju o pripadnosti Konavala Republici s ciljem da se dobiju nova poljoprivredna područja i solila. S druge strane vladari iz zaleđa nastoje ograničiti dubrovački teritorij zbog svojih interesa. U srazu tih suprotnosti prati kako su Dubrovčani stekli Konavle. Na žalost studija nije dovršena.

Treću skupinu čine opće povijesne teme.

»Jedan plan o privrednoj eksploataciji otoka Lastova iz godine 1808«. *Beritićev zbornik*. Dubrovnik 1960, 257—269. Otkriva plan dubrovačkog građanina Stjepana Marinija o gospodarskom kultiviranju Lastova i obnovi ribarstva. Stulli konstatira da Marini preuveličava proizvodne mogućnosti na Lastovu i da se imala graditi obnova otoka na eksploataciji seljaka, ali da plan »lijepo ocrtava neke tendencije trgovačkog i zelenaškog kapitala u vremenu neposredno nakon propasti Republike« (269).

»Iz mladih dana Frana Supila« *Dubrovnik XIII*, 1970, br. 4, 25—47. Prati njegovo sazrijevanje u gospodarsko-društvenim prilikama u XIX stoljeću u Dubrovniku. Slijedi Supilov školski i politički razvoj i koji su ga utjecaji okruživali do 1885. Naime, Supilo je djelovao u đlačkom društvu koje je te godine otkriveno, a on isključen iz škole. Stulli s pravom konstatira da se je Supilo u to doba razvio ne u lokalnog, nego u zrelog i progresivnog političara.

Konačni rezultat i kruna njegova istraživanja jest obrada Dubrovačke Republike u *Enciklopediji Jugoslavije 3* iz godine 1958. i u izdanju godine 1984. sub voce. To je dosad najbolja i najtemeljitija sinteza dubrovačke povijesti. U njoj se isprepliće istančan dijalektički smisao za uočavanje i tumačenje povijesnih zbivanja, razvoja i smjena društvenih etapa i političkih preokreta, unutrašnje organizacije i vanjske orijentacije, gospodarstva, u prvom redu pomorstva i ostalih oblika robo-novčane privrede do zakonodavstva i kulture — sa kritičkim i znanstvenim zaključcima. Stoga s pravom pretpostavljamo da će ovaj način prikaza dubrovačke prošlosti u doglednoj budućnosti teško biti nadvladan.

Desetljećima je savjesno i požrtvovno uređivao »Arhivski vjesnik«, organ Arhiva Hrvatske. Unatoč čestom problemu oskudice prostora u tom časopisu, dubrovačka arhivska građa i teme nalazile su mjesta i mogućnosti da se objave i predstave znanstvenoj javnosti.

Dugo godina bio je član redakcije časopisa »Dubrovački horizonti«. U tom svojstvu mnogo je pridonosio njegovoj orijentaciji i ugledu.

U zaključku predočimo važnost Sullijeva rada na dubrovačkoj prošlosti:

Analizama zbirki pomorskog zakonodavstva Dubrovačke Republike i korištenjem judikature dao je nove rezultate u razvitku njena statu-

tarnog prava. Isto tako kroz obradu dubrovačkog zakonodavstva, ukazuje je i na tadašnje važne društvene probleme.

Sintetski pregled povijesti Dubrovačke Republike je najcjelovitija i najuspjelija sinteza dubrovačke povijesti do početka XIX. stoljeća, kako po metodološkom pristupu problemu povijesti jednoga grada, tako i po uočavanju i vrednovanju glavnih faktora u povijesnim procesima karakterističnim baš za Dubrovnik.

SUMMARY

BERNARD STULLI'S CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE HISTORY OF DUBROVNIK

B. Stulli was born in Dubrovnik and it is not unusual that he treated all themes connected to Dubrovnik with special interest. His opus can be divided into three parts dealing with the history of Dubrovnik: archivistic, the legislature of Dubrovnik with special accent on law and history discourses, and common history problems.

The final result being the study of the Republic of Dubrovnik, published in the Encyclopedia of Yugoslavia and a historical synthesis that is about to be published.